

Farkas Ádám

Anna

*Fiatalok a diszkrimináció
ellen
novellapályázat*

Történi: 1944-ben

A változás, ami életében bekövetkezett, annyi mindentől megfosztotta. Elsőként a jól megszokott környezete tűnt el nyomtalanul. A házmester, a felesége, a szomszéd néni. Nem nagyon értette, mi is zajlik most körülötte. Annyi minden változott meg. A kényelmes smaragdöld ágát egy vaságy, a bonanza tálalójukat egy sarokpult váltotta fel. A háború már javában folyt. A bombázások, az éjszakai homályos fények már szinte megszokottak voltak számára. Hogyisne... hiszen Anna nem is ismert más világot ezen kívül. Még csak tizenöt éves volt. Hosszú, barna haját és karcsú alakját édesanyjától, íves szemöldökét és dióbarna szemét édesapjától örökölte. Mikor megkérdezte, miért is mentek el otthonról, miért kellett a szép szobáját lecserélniük egy sokkal kisebb és sötétebb helyiségre, akkor azt a választ kapta, hogy csak átmenetileg vannak itt, amíg felújítják, átalakítják és bővítik a lakásukat. A régi házuk szép, rendezett társasház volt, ahol minden zugot jól ismert. Minden szomszédot kedvelt. Gyakran szoktak egymáshoz átjárni, kártyázni vagy éppen beszélgetni egy csésze tea és aprósütemény mellett. Manapság nem evett süteményt, nem jártak el a jól megszokott Jolán cukrászdába sem. Pedig ott akkor is szeretett időzni, ha éppen az apja valamilyen, véget nem érő beszélgetésbe kezdett egy rég nem látott ismerősükkel. Mert István bácsi mindig bevitte őt a konyhába és ott beledughatta az ujját minden krémbe és habba. De legeslegjobban nem is a cukrászda, meg a tágas különszoba hiányzott neki, hanem egyvalaki, akit még a franciakisasszonyok sem tudtak pótolni: az édesanyja. Anna még csak két éves volt, amikor az édesanyja autóbalesetben meghalt. Egy nevelőnő sem tudta neki megteremteni az anyai szeretetet, gondoskodást, amire szüksége volt. Anna még kicsit volt ahhoz, hogy felfogja, mi jó és mi nem számára. Ha néha hisztizett is egy aprócska tárgyért vagy egy új ruháért, nevelőnője mindig azzal csitította, hogy neki milyen jó sorsa van a többihez képest, hisz más gyerekeknek nem adatik meg ennyi mindig ilyen nehéz időkben. De most a dadája sem volt mellette. Csak ő meg az apja ültek a dohos, állott levegőjű nappali egyetlen kanapéján.

– Nem vagy éhes? – kérdezte az apja.

– Nem – felelte.

Kis feszültség volt köztük. A levegőben érződött a kettőjük közötti nyomás. Nagy csönd támadt hosszú percekig. Végül az apja megszólalt:

– Tudom kincsem, hogy nehéz ez számodra. De gondoldj arra, hogy csak pár nap és újra visszamehetünk a régi házukba. Ígérd meg, hogy nem rendezel jelenetet senki előtt emiatt. Megígéred?

– Ígérem – válaszolt megszeppenve.

– És most jól figyelj! – a hangja komolyra változott. – A Sztójay-kormány rendelete szerint, a magunkfajta embereknek viselniük kell egy megkülönböztető jelzést. Ezt mindig a mellekre kitűzve hordjad. Az utcán akárki leszólíthat, személyazonosságod, kiléted felől érdeklődhet. Mindenkinek kötelesek vagyunk valós válaszokat adni magunkról és rokonainkról. Világos voltam?

– Világos.

Anna magába fojtotta a kérdések tömkelegét, pedig semmit sem értett abból, amit apja mondott. Láta, hogy apja nagyon gondterhelt. Igyekezett a megkapott információkat felfogni és megérteni. Nehéz volt. Az első este volt ez, távol az otthonuktól. Elindult új szobájába, hogy megvesse az ágyát. Annyi minden kavargott most benne. Visszagondolt arra, mikor apja, Aliz, ő és a személyzet töltött el egy estét a régi otthonukban. Egészen más volt az, mint ez az este kettesben. Most nincs itt a szobalány, nincs Aliz, a nevelőnő, nincs senki, csak ő és az édesapja egymás világban. Kezébe szorongatta a kanárisárga hatágú csillagot, amit apja nyomott a kezébe és csak nézte. Majd letette az ágya mellé és elaludt.

Másnap korán kelt. Már a sötétkék egyenszoknyában és a hófehér címeres ingében reggelizett. Válltáskájába még az este összekészítette a másnapi leckekönyveket. Reggeli után kitűzte mellére a csillagot és elköszönt apjától, majd elindult az iskola felé. Szép márciusvégi nap volt. A nap erősen tűzött, de a levegő még hideg volt. A tanítási idő hamar elszaladt. Az iskola után gyorsan igyekezett haza. Remélte, hogy apja már otthon van. De nem volt. Még szerencse, hogy a táskájába csúsztatta reggel az új kulcsokat. Nélküle kint várakozott volna, addig, míg haza nem érkezik az apja. De pár perc múlva meg is érkezett. Apja tekintete olyan volt, amilyennek még Anna sohasem látta. Homály, köd tükröződött a szemében.

– Valami baj van, apu? – kérdezte Anna.

– Mért lenne? – vágta rá gyorsan az apja.

– Nem tudom. Csak...

– Mi volt az iskolában? Barátnőiddel találkoztál? – terelte el a szót.

– Minden rendben volt a gimnáziumban. Képzeld jelest kaptam a számtandolgozatomra.

– Nagyszerű.

Az apja a csillagot éppen a zakójáról az ingére tűzte át. A kislány nagyot sóhajtott, majd a szobája felé vette az irányt. Legszívesebben elszaladt volna, el a messzeségbe. De nem tehette, feladata volt, hogy kitartson. Hirtelen az ajtón dörömbölést hallott, kicsit megrémült. Ki lehet az ilyen időben? – gondolta.

– Anna, gyere kis szépen a szobádból! – hallatszott apja éles hangja.

Anna félénken, lassan kilépett a nappaliba, és két idegent pillantott meg apja társaságában.

– Az urak azért vannak itt, hogy ellenőrizzék, hogy viseljük-e az előírt csillagot – tájékoztatta az apja.

A két egyenruhás férfi közeledni kezdett Anna felé és körüljárták. Meggyőződtek a csillag viseléséről, és távoztak. Olyan gyorsan, ahogy jöttek.

– Kik voltak ezek? – kérdezte Anna elcsukló hangon.

– Velük akármikor találkozhatsz a nap bármely szakában. Ők a kormány emberei. Ellenőrzik, hogy eleget teszünk-e a törvényeknek – mondta határozottan az apja.

– Apa, légy szíves, mondd el az igazat! – szólította fel a kislány apját könnyes szemekkel.

– Nem hiszem, hogy a házunkat átalakítják. Sokan összesúgnak a hátam mögött az utcán. Apu, kérlek, könyörgök! Jogom van, hogy tudjam az igazat – gördült le az első könnycsepp az arcán.

– Figyelj, kicsim! Nem szerettem volna elmondani ezt neked, de ha szeretnéd, akkor vállalnod kell ezzel azt is, hogy te már ettől a naptól nem a Scholtz Róbert kislánya vagy, hanem egy érett felnőtt, aki nem sír vagy hisztizik olyan dolgokért, ami alaptalan. Ezzel hatalmas teher lesz a válladon. Így is vállalod, hogy elmondjam?

– Vállalom – suttogta.

– A német szövetségesek Hitler vezetésével a zsidóság teljes megsemmisítését tűzték ki célul. Ennek az első lépése, hogy minket egy közös helyre, úgynevezett csillagházakba küldenek. Ez meg is történt már. Remélhetőleg az ellenállás megfékezi ezt itt és nem engedi, hogy továbbfajuljon a dolog. Nem kell aggódnod, hiszen itt nem eshet bántódásunk, ha mindent megteszünk, amit parancsolnak, és nem ellenkezünk. Ezért is kérlek, hogy mindig viseld jól látható helyen a csillagot. Ne törődj senkivel és semmivel. Akkor nem érhet bántódásunk.

– De mi lesz a munkáddal? – vágott közbe a kislány. Hogy fogsz most így dolgozni? Mi lesz Alizzal?

– Aliz biztonságban hazaért Franciaországba. Ne aggódj felőle! Sajnos többet már nem dolgozhat nálunk a háború miatt, és én sem a sajtónál, de ezután sem kell semmiben hiányt szenvednünk. Csak ami az élelmiszer-korlátozást érinti.

– Hogy mit? – kérdezte csodálkozva.

– A zsidóság számára korlátozták az élelmiszer eladásának mennyiségét.

Élelmiszerjegyet adnak minden zsidónak. És most sok mást is megvontak, de az téged még nem érint... Egyelőre.

Anna arca teljesen megváltozott. A döbbenet és a tudatlanság jellemezte. Nem értette, hogy mi is ez. Remélte, hogy csak valami félreértés vagy rossz vicc. De rá kellett döbennie, hogy ez a valóság. A kanapé foltos huzatát nézegette.

– De miért? Mit követtünk el? – vágott a csendbe Anna.

– Nem tudom, de félek, hogy sohasem fogjuk megtudni. Ne aggódj! Kérlek, ne gondolkozz! Mit szólnál ahhoz, ha elmennénk, mondjuk sétálni?

– Inkább ne, kérlek. Szeretnék egyedül maradni, ha lehet. És még sok leckém is van.

– Rendben – válaszolta az apja halkán.

Anna a szobájába vonult, apja pedig a konyhának kinevezett helyiségben egy cigarettát szívott el. A házra csönd borult. Hosszú órákig senki sem mozdult, beszélt. Végül Anna jött ki a szobájából és megkérdezte az apjától.

– Nem megyünk el valahová holnap? Mondjuk a közeli múzeumba, vagy csak egyet sétálni. Végére is holnap vasárnap van.

– Rendben. Menjünk például kirándulni a közeli hegyekbe.

– Nagyszerű – csillant fel Anna szeme –, már úgyis régen voltunk el.

Egy mosoly. Anna először mosolyodott el azóta, hogy elhagyták régi otthonukat. Hatalmas megkönnyebbülés látszott apja arcán.

– Azt hiszem, hogy jobban megérint ez az egész ügy – mondta apja Annának.

– Próbálok elfelejteni. Sokat gondolkoztam ezen. Addig próbáljunk meg vidámak és boldogok lenni, amíg együtt vagyunk. Addig élvezzük ki a lehetőségeket, amíg még lehet.

Apja szeme könnybe lábadt. Anna apját még sosem látta így meghatódni. Sosem állt még ennyire közel a síráshoz. Gyorsan bement a szobájába, hogy apját egy kicsit magára hagyja. Másnap későig lustálkodott, tíz órakor kelt fel. Köntöst viselt, mert hűvös volt még a lakás. Tejeskávét és piritóst reggeliztek. Apját valamivel vidámabbnak látta, mint tegnap este. Anna arcán megkönnyebbülés látszódott, miatta.

– Már elkészítettem a szendvicseket és beraktam a pokrócot is – szólalt meg az apja.

– Rendben. Szerintem egy óra múlva indulhatunk is. Mit szólsz?

– Akkor egy óra múlva legyél lent az alagsori bejáratnál! Addig nekem még van egy kis dolgom.

Anna bement a szobájába készülődni, apja meg kiment a lakásból. Még hallotta apja lépteit a lépcsőházból. Az égszínkék blúzát és a fekete szoknyáját vette magára. Már készülődött, hogy bezárja az ajtót, amikor eszébe jutott, hogy a kanárisárga jelvényt elfelejtette feltűzni. Apja bizonyára nagyon dühös lett volna, hogy kiment a fejéből egy ilyen

fontos dolog. Most már minden megvan, gondolta, és lefelé vette az irányt az alagsor bejáratig. Apja még nem volt ott, de hamarosan megérkezett. Beültek a kocsijukba, és a hegység felé vették az irányt. Anna többször járt a mészkőhegységben, látta a szénkitermelés fontosabb fázisait is. Alizzal többször utaztak el hasonló hegyekre, így Annának nem volt ismeretlen ez a környezet. Útközben autójukat egy rendőr állította meg.

– Okmányokat szíveskedjenek! – mondta a mély, érces hang.

Ellenőrizte azokat, majd megbizonyosodott az embléma viseléséről.

– Haza utaznak? – kérdezte.

– Csak a közeli hegységbe – válaszolta az apja.

A rendőr továbbengedte őket. Anna nem szólt. Valahogy nem érezte, hogy szólania kellene. Körülbelül huszonöt kilométert utazhattak eddig – állapította meg magában a kislány. A síkság után most enyhe emelkedőn mentek autójukkal. Útközben nem beszélgettek. Egyikőjüknek sem volt kezdve hozzá. Végül megérkeztek. Apja kivette az autóból a kosarat és a pokrócot. Nem messze találtak egy üres piknikező asztalt. Letelepedtek az asztalhoz és nekifogtak az ebédhez. Ebéd után sétálgattak egy kicsit a fehér kövű úton, és közben elkezdtek beszélgetni. Beszélgettek a régi időről, mikor még Anna kicsi volt. Olykor-olykor hangos kacaj hallatszott fel. A kiadós séta után visszautaztak Várnadra. A visszaút már kissé oldottabb volt. Többet beszélgettek, sokat nevettek. Az autóval a ház elé parkoltak. A lakásban Anna simára fésülte a szép angol fürtjeit, majd magára vette köntösét és fürdéshez készülődött. Pár perc múlva hatalmas dörömbölés hallatszott az ajtó felől. Anna összerездült, nagyon megrémült. Rossz érzés fogta el hirtelen, olyan, amit akkor érzett, mikor az a két egyenruhás férfi érkezett hozzájuk.

– Igenis. Csak tessék! – hallotta apja hangját.

Köntösében kiment és a nappali sarkában meghúzta magát. Két öltönyös férfit látott. De nem ugyanazokat látta, mint tegnap. Teljesen más testalkatúak voltak és más ruhát is viseltek. Az egyikük apjával beszélgetett, a másik pedig a telefonjukat szerelte szét. Legszívesebben odament volna és kiszakította volna a telefont annak a férfinak a kezéből. De nem tette. Nem volt elég ereje ahhoz sem, hogy arrébb menjen. Annyira reszketett, hogy még a férfiak is felfigyeltek rá. Apja a másiknak átadta a kocsijuk kulcsait és a két idegen távozott. Jó pár perc telt el, mire megszólalt Anna. Ajka remegett, mint amikor fázik az ember.

– Apu, kik voltak ezek?

– Rendőrök voltak – felelte az apja.

– Miért vitték el a telefont? Meg az autónkat? Kérlek, mondd meg! – szemében könny csillogott.

– Egy új rendelet szerint a zsidóságtól megvonnak minden közlekedési és kommunikációs eszközt. Ennyit mondtak az urak. Ennél többet én sem tudok.

– Meddig fajul még ez? Mondd, meddig? Mit akarnak elérni ezzel? Nem csináltunk semmit. Semmit az égvilágon. Vagy ha mégis, az közöljék szemtől szembe. Könyörgök, apu, csinálj valamit! – kezdett sírni a kislány.

– Nyugodj meg csillagom. Nem lesz semmi baj. Menjél, szépen mosakodjál meg! Minden rendbe fog jönni – csitította az apja.

– Ma ez... Holnap mit vesznek el még tőlünk? A ruháinkat talán? Az akarják, hogy rongyokban járjunk és éhezünk? – már egész teste remegett lábfejétől az álláig és megállás nélkül potyogtak a könnyei.

Apja átölelte és nyugtatgatta. Lassan elmúlt a remegése és már nem is sírt. Eszébe jutott, hogy ő tegnaptól nem egy kislány, nem egy kis csitri, hanem ígérete szerint egy érett felnőtt.

Megtörölte szemét, és mosakodni ment.

Másnap nagyon korán kelt. Apját is meglepte, hogy ilyen korai időben már ébren találta lányát szobájában.

– Nem tudtál aludni? – kérdezte apja az ajtófélfánál állva.

– Nem. Próbáltam, de mindig csak azokra a férfiakra tudtam gondolni...

– Mit kérsz reggelire? Lemehetek a boltba, és vehetnék neked valamit reggelire.

– Nem kérek semmit, köszönöm – mondta halkán Anna.

– Enned kell valamit. Így nem mehetsz el az iskolába.

– Akkor kérek egy zsemlét tejjel.

Apja lesietett a sarki fűszereshez, addig Anna magára öltötte iskolai egyenruháját. Megreggelizett, majd az iskolába indult. Apja napközben még egyszer utoljára bement a munkahelyére, hogy összeszedje minden holmiját, és átvegye az elbocsátásáról szóló nyilatkozatot. Mire hazaért, Anna már otthon volt. A kanapén ült, arccal az ölében és sírt. Apja nagyon megrémült, hogy talán túl nagy nyomás nehezedett rá ezekben a napokban, és nem bírja elviselni ezeket a változásokat.

– Mi a baj, kincsem? Mi történt? Csak nem valami rossz? – kérdezte apja Annától.

– A miniszter úr március harmincegyedikével az összes iskolát bezárta. Bizonyítványosztás április negyedikén lesz. Csak az érettségizők várják meg az év végét – mondta a kislány monoton hangon.

– Óh. Ez szörnyű. Rettenetes – mondta olyan hangon, amit még Anna nem hallott apja szájából.

Apja hangjában félelem hallatszott. Nem olyan hang szólalt meg, aki féltette a lányát, hogy mit kezd a hirtelen szabadsággal, hanem olyan hang, aki félti a lányát egyetlen olyan helyét, amely biztonságot nyújt neki. Anna most nem sírt. Apjára nézett, aki pedig az ablakból figyelte a járókelőket.

– És most mi lesz? – folytatta végül az apja.

– Ezt a kérdést én szerettem volna feltenni – mosolyodott el a kislány.

– Valójában én sem tudom még. Itthon leszel addig. Megpróbálok minél többet én is itthon lenni és vigyázni rád.

– Vigyázni? – kérdezte Anna meglepő hangon.

– Vigyázni – felelte az apja.

– Kitől kellene engem megvédened?

– Senkitől – nyugtatta apja leányát. – De nem vigyázhat egy apja a lányára? – mosolyodott el.

– Dehogynem – vágta rá Anna.

Este Anna ismét nem tudott elaludni. Csak nézett ki a piszkos ablaküvegen. Nézte a csillagokat. Később mégis elnyomta az álom és reggelig aludt.

Másnap reggel apját nem találta otthon. Megreggelizett, majd a szobájába ment és a könyveit válogatta. Apja tizenegy óra tájban érkezett haza.

– Jól aludtál az éjjel? – kérdezte a lányától.

– Jól – felelte rá Anna.

Nem szeretett hazudni az apjának, de nem vette volna a lelkére, ha apja amiatt is idegeskedne, hogy milyen volt az éjszakája. Kisebb–nagyobb gondja is van ennél – gondolta. Valójában Anna nem csak rosszul aludt, de közérzete sem volt a régi. Állandó idegességei a gyomrát terhelték, és olykor–olykor hasfájás is gyötörte. Szörnyű érzések fogták el, olyanok, amiket azelőtt még sohasem érzett.

– Minden a legnagyobb rendben – ismételte meg önmagát mosolyogva.

Apja arcán megkönnyebbülés látszott. A lány látszólagos boldogsága apjára is kihatott.

– Akkor jó. El kell ugranom. Nemsokára jövök. Addig ne menj el sehová sem – mondta apja lányának.

– Jól van, de siess haza – búcsúzott el apjától.

Az idő csak úgy rohant. Már délután három óra volt. Apja olyan lendülettel rontott be a lakásukba, hogy Annának majd kiesett a szíve a helyéről.

– Csak nincs valami baj, apu? – kérdezte Anna rémülten.

– Gyorsan szedd össze a holmid! De csak a legszükségesebbeket – mondja apja olyan gyorsan, mint még soha. – Vedd elő a bőröndödet, amiben hoztuk a ruháinkat. Ha szeretnéd, akkor az enyémben is pakolhatsz. De siess!

Közben apja a függöny mögé állt és az utcát figyelte. Annának gyorsan járt a keze és ruháit beleszórta bőröndjébe. Éppen neszesszereit szóra bele egy kisebb táskába, mikor apja rászólt, hogy iparkodjék.

– Készen vagyok – jelentette ki Anna.

– Rendben. Vedd le a csillagodat a melléről, és add nekem, de gyorsan!

Anna leakasztotta melléről a kanárisárga csillagot és apja kezébe adta. Apja a mosdóba sietett vele és kihajította a jelvényt az ablakon. Anna nagyon megrémült. Nem értette, miért is tette ezt apja. Ismét reszketni kezdett. Olyan érzés fogta el, mint amikor az a két idegen járt náluk. Apjára nézett, apja meg rá.

– Sietnünk kell – mondta apja Annának.

Anna nem tudott megszólalni. Táskáit felvette és apjával lefelé futottak a lépcsőn. Most nem azon a kijáraton hagyták el az épületet, mint amin szoktak járni, hanem a szűk kis hátsó ajtón jutottak ki az utcára. Apja karon szorította és futottak a járdán. Anna nem mert semmit sem kérdezni, csak szaladt apjával az ismeretlenbe. Olykor-olykor lassítottak, és aztán ismét gyorsabban lépkedtek. Úgy egy kilométert haladtak, számította ki magában Anna. Egy hatalmas régi ház előtt álltak meg. Kapuja zöldre volt festve. Kilincse egy kovácsoltvas kis gömbben végződött. Az ajtón besiettek és az első jobb oldali ajtón csengettek be. Egy meglett asszony nyitott nekik ajtót. Anna apja kezét szorította, mint még soha. Mikor beljebb kerültek, apja egy borítékot adott át az asszonynak. Apja maga elé állította Annát és két kezét szorította. Szeme könnybe lábadt másodszor is. Egyikőjük sem szólt egymáshoz pár percig. Apja megcsókolta a lánya homlokát és mélyen a szemébe nézett.

– Kislányom, most egy rövid időre el kell egymástól válnunk. A hölgyet Paulának hívják. Ő fog rólad gondoskodni, míg én távol leszek. Nagyon kedves asszony, nemde? – csuklott el a hangja. – Kérlek, ne sírj, ha elmegyek! Minden a legnagyobb rendben lesz. Ígérd meg nekem! Hisz te már majdnem egy kész felnőtt nő vagy! – mosolyodott el.

– Nem értelek apu. Hova mész? Kérlek, ne hagyj itt! Kérlek, könyörgök... – mondta halkán, könnyes szemekkel.

Apja arcán legördült egy könnycsepp. Lánya kérdéseire nem tudott válaszolni. Anna nagyon megijedt. Valami komoly dolgról van szó – gondolta.

– Ígérd meg, ha elmegyek, nem rendezel jelenetet. Ne sírj, nem tudnám elviselni, ha így látnálak. Ígérd? – mondta apja remegő hangon.

– Ígérem.

Apja elengedte lánya kezét és kilépett az ajtón. Még egyszer utoljára visszanézett rá, aztán kirohant az ajtón. Paula becsukta mögötte az ajtót.

– Nincs szüksége valamire, kedves? – kérdezte az asszony Annától.

Anna csak rázta a fejét. Ezzel adta tudtára, hogy nem. Hang már nem jött ki a torkán.

– A csomagjait már beraktam a szobájába. Jöjjön, megmutatom – vezette az asszony Annát egy világos nagy helyiségbe. – Remélem minden kényelmes.

Paula kiment a szobából és becsukta maga mögött az ajtót. Anna leült az ágy szélére, és az arcán egy könnycsepp gördült le. Olyan méltósággal és tisztelettel, mint ahogy azt apjának megígérte.

Hitler és a legelvadultabb náci vezetők parancsára bontakozott ki a második világháborúban a zsidóság fizikai megsemmisítése. A zsidó népekre jogfosztó rendeletek sora várt. Gettókba tömörítették őket, illetve elrendelték a koncentrációs táborokba szállításukat. 1944. március végétől július elejéig mintegy 437 ezer zsidó férfit, nőt illetve gyereket deportáltak hazánk területéről. A megsemmisítő táborokban embertelen körülmények között tartották őket, majd szervezeten kivégezték. Mind a mai napig mély nyomot hagyott ez azoknak a lelkében, akik túléltek ezt a borzalmat.